

De Nederlandse Belijdenisgeschriften

De
Nederlandse
Belijdenis
geschriften

[In de hertaling van 2009]

Catechismus van Heidelberg
Nederlandse Geloofsbelijdenis
Dordtse Leerregels

Met korte inleidingen en register van trefwoorden
van dr. W. Verboom

KokBoekencentrum Uitgevers • Utrecht

Ontwerp omslag: Studio Mol
Lay-out binnenwerk: Gewoon Geertje

ISBN 978 90 435 3337 9
ISBN 978 90 435 3338 6 (ebook)
NUR 709

www.kokboekencentrum.nl

© 2020 KokBoekencentrum Uitgevers, Utrecht

Alle rechten voorbehouden

KokBoekencentrum Uitgevers vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

INHOUD

Inleiding – Geloofsbelijdenissen	7
Catechismus van Heidelberg	9
Nederlandse Geloofsbelijdenis	49
Dordtse Leerregels	86
Register van trefwoorden	137

INLEIDING - GELOOFSBELIJDENISSEN

Deze uitgave bevat de drie Nederlandse Belijdenisgeschriften¹. Dat wil zeggen, het gaat om de geschriften waarin wij ons geloof belijden in gemeenschap met ons voorgeslacht.

Dat het geloof openlijk beleden wordt is eigen aan het geloof. Daarom vinden we er veel voorbeelden van in de Bijbel. Meestal begint het met een mondelinge belijdenis. Denk bijvoorbeeld aan de belijdenis van Petrus: ‘Gij zijt de Christus, de Zoon van de levende God’ (Mat. 16:16). Of aan de geloofsbelijdenis van de kamerling: ‘Ik geloof dat Jezus Christus de Zoon van God is’ (Hand. 8:37). In diverse brieven van het Nieuwe Testament vinden we lofprijzingen, waarin ook het geloof in God beleden wordt. Vergelijk Filippenzen 2:5-11.

In een geloofsbelijdenis gaat het er ten diepste om dat we belijden wie God is en wat Hij doet. Het gaat dan om de enige en de drie-enige God, de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Wanneer mensen in de eerste eeuwen na Christus toetraden tot de kerk beleden zij daarom bij hun doop: Ik geloof in God de Vader; ik geloof in God de Zoon; ik geloof in God de Heilige Geest. Wanneer we naar een concrete geloofsbelijdenis kijken, namelijk de Apostolische Geloofsbelijdenis of de Twaalf Artikelen, dan zien we dat deze belijdenis is opgebouwd vanuit het geloof in de drie-enige God. Uit dit voorbeeld blijkt trouwens meteen ook dat geloofsbelijdenissen niet alleen maar mondeling plaats vonden, maar ook op schrift gesteld werden. Dat

---

¹ Deze uitgave bevat de hertaling van de Nederlandse Belijdenisgeschriften die in 2009 verscheen onder redactie van dr. K. Zwanepol.

gebeurde omdat het nodig was in een bepaalde situatie openlijk uit te spreken wat men als kerk geloofde op grond van de Bijbel. Meestal hield dat verband met dwalingen die het gezonde geloof bedreigden. Het openlijk uitvaardigen van een geloofsbelijdenis krijgt dan ook iets officieels. Het gaat dan niet om een privé belijdenis, maar om een belijdenis van de kerk. Zo zijn de belijdenissen in de Vroege Kerk ontstaan: de Apostolische Geloofsbelijdenis, de Geloofsbelijdenis van Nicea en de Geloofsbelijdenis van Athanasius. Zo zijn ook in de tijd van de Reformatie diverse belijdenissen ontstaan, zoals de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus, de Catechismus van Luther, de Augsburgse Confessie en de Catechismus van Genève (van Calvijn).

Een geloofsbelijdenis heeft een bepaald gezag. Dat gezag heeft ze niet van zichzelf. Het is een afgeleid gezag, namelijk van de Bijbel als het Woord van God. Daarom mogen en moeten geloofsbelijdenissen nooit op één lijn gesteld worden met de Bijbel. Ze moeten ook steeds weer getoetst worden aan de Bijbel.

Omdat geloofsbelijdenissen ontstaan zijn in een specifieke situatie, dragen zij ook de kenmerken van de tijd waarin zij zijn ontstaan. Dat merk je aan de taal, de manier van zeggen, maar ook aan de inhoud. Bepaalde dingen zouden wij nu anders zeggen, al zijn we het van harte met de inhoud eens. Dat doet niets af van de betekenis van een geloofsbelijdenis. Het is juist iets van het authentieke ervan. Wij zijn geen slaven van een geloofsbelijdenis of een belijdenisgeschrift, maar we willen graag leerlingen ervan zijn. Mooie beelden voor een belijdenis zijn: stok, staf, stemvork, bedding, gids of tolk.

CATECHISMUS VAN HEIDELBERG

Inleiding

De Heidelbergse Catechismus (HC) kwam tot stand in 1563 in de Duitse plaats Heidelberg. In 1559 volgde de gereformeerde keurvorst Frederik III de lutherse Otto Hendrik in de Palts op. De keurvorst zocht naar een middel om het gereformeerde geloof overal in zijn land in te voeren, en vond dat in een nieuwe leerboekje: de catechismus van Heidelberg.

De belangrijkste auteur van de HC was Zacharias Ursinus, hoogleraar te Heidelberg. Ook Caspar Olevianus had als superintendent hierin een belangrijk aandeel, vooral wat betreft de eindredactie. In samenwerking met leidinggevendenden in kerk en theologie kwam de catechismus onder leiding van de keurvorst zelf tot stand. Op 18 januari 1563 besloot men het leerboek uit te geven. Spoedig daarna verscheen de HC in druk bij Johannes Mayer te Heidelberg. Van de Nederlandse vertalingen is die van Petrus Datheen in 1566 de belangrijkste.

Al spoedig bleek dat de HC van uitzonderlijke kwaliteit was. Hij werd dan ook snel door velen gebruikt. In ons land verdrong hij andere leerboekjes en werd door diverse kerkelijke vergaderingen als confessie en leerboek aangenomen. De Nationale Synode te Den Haag in 1586 besloot dat voortaan de HC in de kerk gebruikt moest worden. Sindsdien zijn de leerdienst en de HC in ons land onafscheidelijk met elkaar verbonden. Tot op de dag van vandaag wordt hij gebruikt als belijdenisgeschrift en als leerboek in de Protestantse Kerk in Nederland en in andere kerken van gereformeerde signatuur.

Dat de HC zo'n grote plaats heeft verkregen is onder andere te danken aan enkele kenmerken:

1. De HC wil een *troostboek* zijn. In het antwoord op de eerste vraag wordt op weergaloze wijze vertolkt wat de enige troost van een christen is.
2. De HC bestaat uit drie delen: kennis van ellende, verlossing en dankbaarheid. Deze drie onderdelen vormen de drie dimensies van het christelijk geloof. Levenslang blijft een christen zich daarin oefenen.
3. De oude catechetische onderdelen geloof (12 artikelen), gebod (tien geboden), gebed (Onze Vader) zijn in de HC zó verdeeld dat zij een eigen functie krijgen voor het geloof. Opmerkelijk is daarbij dat het gebod twee keer voorkomt: als kenbron voor de kennis van de ellende en als regel voor de dankbaarheid. In deze en andere bijzonderheden zien we dat er in de HC naar gezocht werd om de lutheranen tegemoet te komen.
4. De HC is een existentieel leerboekje. Het gaat daarin niet om een aantal waarheden, maar om de persoonlijke beleving van het geloof. In dat licht moeten we het gebruik van de ik-vorm en vragen zoals: 'Wat baat het u dat u dit gelooft?' bezien.

De HC blijft mensen boeien en inspireren. Velen vinden er woorden in die het geheim van hun persoonlijk geloof onder woorden brengen. Het is de moeite waard om het goud van de Reformatie, dat we in dit leerboekje aantreffen, telkens opnieuw aan een volgende generatie door te geven.

ZONDAG 1

Vraag 1: *Wat is uw enige troost, zowel in leven als in sterven?*

Antwoord: Dat ik met lichaam en ziel, zowel in leven als in sterven, niet mijzelf toebehoor, maar mijn getrouwe Zaligmaker Jezus Christus. Met zijn kostbaar bloed heeft Hij voor al mijn zonden volkomen betaald en mij uit alle heerschappij van de duivel verlost. Hij bewaart mij zo dat zonder de wil van mijn hemelse Vader geen haar van mijn hoofd kan vallen, ja ook dat alle dingen mij tot mijn zaligheid moeten dienen. Daarom verzekert Hij mij ook door zijn Heilige Geest van het eeuwige leven en maakt mij van harte gewillig en bereid om voortaan Hem toegewijd te leven.

Vraag 2: *Wat moet u noodzakelijk weten om in deze troost godvruchtig te leven en te sterven?*

Antwoord: Drie stukken. Ten eerste, hoe groot mijn zonde en ellende zijn. Ten tweede, hoe ik van al mijn zonden en ellende verlost word. Ten derde, hoe ik God voor zo'n verlossing dankbaar zal zijn.

HET EERSTE DEEL DE ELLENDE VAN DE MENS

ZONDAG 2

Vraag 3: *Waaruit kent u uw ellende?*

Antwoord: Uit de Wet van God.

Vraag 4: *Wat eist Gods Wet van ons?*

Antwoord: Dat leert Christus ons in een hoofdsom, Mat. 22 [:37-40]: *Gij zult God uw Here liefhebben met geheel uw hart en met geheel uw ziel en met geheel uw verstand*

en met al uw krachten. Dit is het eerste en grote gebod. Het tweede, daaraan gelijk, is: Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf. Aan deze twee geboden hangt de ganse Wet en de Profeten.

Vraag 5: *Kunt u zich aan dit alles volkomen houden?*

Antwoord: Nee, want ik ben van nature geneigd God en mijn naaste te haten.

ZONDAG 3

Vraag 6: *Heeft God de mens dan zo slecht en verkeerd geschapen?*

Antwoord: Nee, God heeft de mens goed en naar zijn beeld geschapen, dat is in ware gerechtigheid en heiligheid, opdat hij God zijn Schepper op de juiste wijze zou kennen, Hem van harte liefhebben en met Hem in eeuwige zaligheid zou leven om Hem te loven en te prijzen.

Vraag 7: *Waar komt dan die zo verdorven aard van de mens vandaan?*

Antwoord: Uit de val en ongehoorzaamheid van onze eerste voorouders Adam en Eva in het paradijs; daar is onze natuur zozeer verdorven, dat wij allen in zonden ontvangen en geboren worden.

Vraag 8: *Maar zijn wij dan zo verdorven dat wij geheel en al onbekwaam zijn tot iets goeds en geneigd tot alle kwaad?*

Antwoord: Ja, tenzij wij door de Geest van God wedergeboren worden.

ZONDAG 4

Vraag 9: *Doet God dan de mens geen onrecht als Hij in zijn Wet van hem eist wat hij niet doen kan?*

Antwoord: Nee, want God heeft de mens zo geschapen dat hij hiertoe in staat was. Maar de mens heeft zichzelf en al zijn nakomelingen op aanstichten van de duivel en door moedwillige ongehoorzaamheid van deze gaven beroofd.

Vraag 10: *Wil God zo 'n ongehoorzaamheid en afval ongestraft laten?*

Antwoord: Volstrekt niet. Hij is hevig vertoornd, zowel over de zonden die ons aangeboren zijn, als die wij bedrijven en Hij wil die door een rechtvaardig oordeel nu en eeuwig straffen, zoals Hij gesproken heeft: *Vervloekt is een ieder die niet blijft bij alles wat geschreven is in het boek der Wet om dat te doen* [Gal. 3:10].

Vraag 11: *Is God dan niet ook barmhartig?*

Antwoord: God is wel barmhartig, maar Hij is ook rechtvaardig. Zijn gerechtigheid eist dat de zonde die tegen Gods allerhoogste majesteit begaan is, ook met de hoogste, dat is met de eeuwige straf aan lichaam en ziel gestraft wordt.

HET TWEEDE DEEL DE VERLOSSING VAN DE MENS

ZONDAG 5

Vraag 12: *Aangezien wij dus naar Gods rechtvaardig oordeel nu en eeuwig straf verdiend hebben, bestaat er dan nog een middel, waardoor wij deze straf zouden kunnen ontgaan en weer genade vinden?*

Antwoord: God wil dat aan zijn gerechtigheid voldaan wordt. Daarom moeten wij of zelf of door middel van een ander er volkomen aan voldoen.

Vraag 13: *Maar kunnen wij daar zelf aan voldoen?*

Antwoord: Volstrekt niet. Wij maken de schuld zelfs nog dagelijks groter.

Vraag 14: *Is er ergens enig schepsel te vinden dat voor ons kan voldoen?*

Antwoord: Nee. Want ten eerste wil God niet een ander schepsel voor schuld straffen die de mens veroorzaakt heeft. Ten tweede kan ook geen enkel schepsel de last van Gods eeuwige toorn tegen de zonde dragen en andere schepselen daarvan verlossen.

Vraag 15: *Wat voor een Middelaar en Verlosser moeten wij dan zoeken?*

Antwoord: Een zodanige die waarachtig en rechtvaardig mens is, en toch krachtiger dan alle schepselen, dat wil zeggen, die tevens waarachtig God is.

ZONDAG 6

Vraag 16: *Waarom moet Hij een waarachtig en rechtvaardig mens zijn?*

Antwoord: Omdat Gods gerechtigheid eist dat de menselijke natuur die gezondigd had, voor de zonde zou voldoen, en omdat een mens, daar hij zelf zondaar is, voor anderen niet kon voldoen.

Vraag 17: *Waarom moet Hij tegelijk waarachtig God zijn?*

Antwoord: Om krachtens zijn goddelijke natuur in staat te zijn de last van Gods toorn in zijn menselijke natuur te

dragen, voor ons de gerechtigheid en het leven te verwerven en ons terug te geven.

Vraag 18: *Maar wie is deze Middelaar, die tegelijk waarachtig God en een waarachtig, rechtvaardig mens is?*

Antwoord: Onze Here Jezus Christus, die ons door God tot wijsheid, gerechtigheid, heiliging en tot volkomen verlossing geworden is.

Vraag 19: *Waaruit weet u dat?*

Antwoord: Uit het heilig Evangelie, dat God zelf eerst in het paradijs geopenbaard heeft, daarna door de heilige aartsvaders en profeten heeft laten verkondigen en door de offers en andere ceremoniën van de Wet afgebeeld, en dat Hij ten slotte door zijn eniggeboren Zoon heeft vervuld.

ZONDAG 7

Vraag 20: *Worden dan alle mensen weer door Christus behouden, zoals zij in Adam verloren zijn?*

Antwoord: Nee, maar alleen degenen die in Hem door een oprecht geloof worden ingelijfd en al zijn weldaden aannemen.

Vraag 21: *Wat is een oprecht geloof?*

Antwoord: Een oprecht geloof is niet alleen een stellig weten of kennen waardoor ik alles voor waar houd wat God ons in zijn Woord geopenbaard heeft, maar ook een vast vertrouwen, dat de Heilige Geest door het Evangelie in mijn hart werkt, dat niet alleen anderen, maar ook mij vergeving van zonden, eeuwige gerechtigheid en gelukzaligheid door God geschonken zijn, uit louter genade, alleen omwille van Christus' verdienste.